

DET TVÅNGSMÄSSIGA STILBROTTET – FORMAL NARCISSISM

Pär Eliaeson

”Narcissistisk personlighetsstörning är en personlighetsstörning som kännetecknas av narcissistens extrema känsla av självhävdelse, bristande verklighetsuppfattning, sitt stora behov av att befinna sig i centrum samt brist på empati.”

Svenska Wikipedia

Thomas Hellquist skrev en underbar text i tidskriften Arkitektur nr 1-2008 och myntade det geniala begreppet ”formal autism” som pricksäker beskrivning av den estetiska och stilmässiga blindhet som svenska (och andra) arkitekter lallar runt i. Helt opåverkat av samtida ideologi och samhällskultur designas oavbrutet byggnader som estetiskt är helt obsoleta, till råga på allt under förespeglning att dom är ”moderna”. Några få gånger i mitt liv har jag skrattat högt när jag läst arkitekturkritik, den gången jublade jag. Behöver jag säga att Hellquist:s banbrytande artikel förbigåtts med total tystnad i den svenska arkitekturdebatten?

När jag sett och fotograferat tillbyggnaden till Centralposthuset hemma i Göteborg är jag efter mångårigt funderande redo att göra ett tillägg till Hellquist:s begreppssystem. Låt oss kalla det ”formal narcissism”.

Det finns få saker som jag blir så provocerad av inom arkitekturen som missbruk av arkitektens grundläggande uttrycksmedel, det meningsbärande brukande av byggandet och byggtekniken som föder den poesi och sinnliga laddning som skänker arkitekturen den kraft som har fångat mig sedan mina allra tidigaste arkitekturupplevelser. Om man perverterar och hånar denna logik och detta system blir jag förbannad, helt oavsett om det sker medvetet eller i okunskap (även om det senare är snäppet värre).

Det vanligaste snedsteget i den genren är den monumentalt felaktiga och gränslöst banala uppfattningen att ”samtida” eller ”framstående” eller ”modern” arkitektur måste se ut på ett speciellt sätt, företrädesvis då annorlunda än annan (äldre) arkitektur. Detta förhållningssätt är så ytligt och omedvetet om arkitektens djupgående kvaliteter att det närmast får betecknas som tjänstefel och borde föranleda ett arkitektoniskt körförbud.

Tyvärr har vi inom arkitekturen inte sådana maktmedel att tillgå. Skulle en arkitektonisk polismyndighet inrättas skulle jag ställa mig först i kön som villig och nitisk tjänstgörande.

Alltså: det måste bli ett slut på det förbannade tvångsmässiga stilbrottet som manifestation av ”samtida” arkitektur! Det är inte nödvändigt att presentera ett avvikande utseende för att bli tagen på allvar som ”samtida” arkitekt! Vi kritiker (och den övervägande delen av andra människor) är mycket smartare än så!

Arkitekturens stil är som ett gränssnitt mellan byggnaden och samhället. Stilen är språket som byggnaden (och dess arkitekt) kommunicerar arkitekturen med. Man kan välja att tala kryptiskt och exklusivt, pedagogiskt och tillåtande eller allt däremellan. Syftet är hur som helst att förmedla arkitektens poesi och mening. ”Som man ropar får man svar”; ”Tomma tunnor skramlar mest”; ”Det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta” etcetera.

I fallet Centralposthuset har den ”moderna” arkitekten (och byggherren) gjort så många estetiska och stilmässiga fel som det över huvud taget går att göra. Att med en såpass stor volym bygga till en så oerhört rik och kvalificerad arkitektur som den befintliga utan att estetiskt och stilmässigt anknyta någonting över huvud taget är ingenting mindre än grovt arkitektoniskt tjänstefel. Att inte på något kvalificerat sätt arkitektoniskt kommunicera med en av stadens mest prominenta byggnader när man omfattande bygger till den är helt enkelt att vara arkitektonisk analfabet och arkitektoniskt socialt inkompetent.

Det finns lysande exempel på motsatsen, närmare än vad ni tror: Hotel Gothia Towers bygglov på ett tredje höghus i exakt identisk stil och teknik som föregångarna är helt genialt! I Stockholm är min favorit SE-bankens tillbyggnad som vetter mot Kulturhuset. ”Är det en tillbyggnad?” Precis!

Mogen arkitektur med självkänsla och självförtroende utan lättköpta, banala och ytliga stilpoänger. Tack! Man skall bli glad av arkitektur!

FOTO: PÄR ELIAESON

